

רשימות

דרישה בלונדון

יחיאל חאלר

ג'יימס: אפשר היה להניח שתבוא הפוגה בפעילותה האנטי-יהודית של ממשלתנו בענין ארץ-ישראל. דומה היה שהועמדנו סוף סוף על העובדה, שבענין ביש זה הנחנו את מעותינו על הסוס הכושל. רק תמות הדבר שדעת-הקהל הבריטית שלנו, המצטיינת ברגיל בחוש מעשי ובריא בתמורות פוליטיות, הלכה שבי אחר הקו העיקש שבחרו בו כמה ממדינאינו.

י'ן: לגבי דידי אין כאן אלא הוכחה ברורה שקו זה היה בהתאם למערכי-לבם של הבריטים, ושאלו חזרנו והועמדנו שוב בראשית הפרשה, לא היתה תגובתנו שונה ממה שהיתה.

ג'יימס: משמע שנסיונותינו עד כה אין בהם כדי להביא לידי שינוי, ויש לחכות להמשך הקו?

י'ן: סבורני, כן, אף שאין פירוש הדבר כי לא יבואו שינויי-צורה והפוגות.

ג'יימס: כוונתך לעקשנות הבריטית המסורתית,

כביכול, היודעת את הסטייה כן הקו, בשעת הצורך?

י'ן: הדבר יש לו סיבות מעמיקות יותר, לפי דעתי, לדידי, אין כל ספק שקיימים בקרבנו, מראשית הפרשה ששמה הבית הלאומי היהודי, מעצורים יסודיים. ג'יימס: הכרות באלפור היתה מעשה בריטי, אין להתעלם מהעובדה, שהאנגלים לא היו נעדרו רגשות חיוביים לגבי העם הזה.

י'ן: היו חיוביים והיו לא-חיוביים. אין זה לפי טבעו של האנגלי לטפח בפעילות טינה שבלב, באין דחיפה אקטואלית לכך, ואשר לאותה הכרזה, הרי נתברר בינתיים לרבים, שהיא היתה פרי צירוף גורמים פוליטיים ואישיים מיוחדים במינם, צירוף שבא והלך כלעומת שבא והוריש לנו אותו אגון קשה לפיצוח, שהרי המציאות והאינטרסים האמיתיים חזרו למסלולם, נאמנה עלי עדותו של ארנסט בא'וין על אותה פזיונות שבה החלטה אותה החלטה, אך אמת פנימית גדולה יותר אתה מוצא באותה התנגדנות פנימית של רוב הבריטים, חשובים ופשוטים כאחד, בשעה שבאו לטפל בענין זה מתוך זיקה קרובה בכל מקום, ובארץ-ישראל, מקום המעשה, ביחוד, תמיד עסקנו בדבר זה כדבר שאינו לפי נטית לבנו, פרט לקומץ אנשים קטן, שמקומם, כנראה, ביניהם.

ג'יימס: על תפיסה זו יש מקום לחלוק. אותה

צירוף נסיבות נוח היה לא רק להחלטה שיצאה מלפני הממשלה הבריטית, אלא גם להגשמתה, לולא התערבו הכוחות העוינים שנחת להם ביטוי. ההחלטה היתה מעשה-צדק היסטורי, ההולם את רוח אומתנו. לצערי לא נהגנו ביהודים במידת ה"פיר פליי" שהתחייבנו עליה.

י'ן: צדק שהיה כרוך בעשיית עוול לערבים — וחשובה מזה, שהיה כרוך במשימה שכל כיוונה היה מנוגד לאינטרסים של הבריטים. בתפיסת הצדק שלך, עלולים אנו להגיע במהרה לחיסול האימפריה, רוחם של הבריטים גורסת צדק ההולם את עניניהם.

ג'יימס: לא רחוקים הימים, שראינו צורך להתייעלם במקצת מתפיסת צדק שכזה. או דיברנו על דם ודמעות ומסרנו את עצמנו בלב שלם לרחמי שמים. י'ן: והם אף ניתנו לנו. ניצלנו בזכות אומץ-לבו של העם הבריטי ומסירת-נפשו.

ג'יימס: והבטליונים הרבים שבאו לעזרתנו בחסדי עמים זרים, כסבור אתה, שהאלוהים יוסיף לסעדנו, לפי הכלל „אמת או סלף — ארצ'י". חוששני שאין בסימני ההשתלשלויות בתקופה האחרונה כדי להביא טיחון זאת. יהדות זו שוב אינה הולמת את טעמי, בשעה שלשיווי משקלנו אנו זקוקים למיליארדי הדולארים של האמריקנים, ולא לדולרים בלבד, יש, ידדי, תמורות ואף שילומים, על אף כל חכמת המדינאים, אך אין בה במדיניותנו הארץ-ישראלית משום סימן שלקחנו לקח. תתקשה למצוא בתולדותינו דוגמה לתבוסה ניצחת וממושכת, היאה לעקשנותם של מחולליה, כאשר נחלנו בארץ-ישראל, ואשר העמידה אותנו, למעשה, קרחים מכאן ומכאן.

י'ן: לדידך, כבר הגענו לסוף פרשה, ואין הדבר כך, בעבר הצלחנו תמיד בנישמה ארוכה, לפי הנוסח השגור, הפסדנו מערכות וזכינו במלחמה, דוקא ההתפתחות בארץ-ישראל יש בה משום אזהרה על הצפוי מצד מדינת-יהודים זו ובנקודה חיונית זו.

ג'יימס: אנתנו — וזו המדיניות המוקפת אויבים? י'ן: במדיניות, כמו במלחמה, אין קטנות. לממדים הקטנים משמעות רבת-משקל בשל הנקודה הגיאוגרפית וטיבו של הגזע המתיישב בה.

ג'יימס: הגזמה מלווה רמזי מסתורין, עדיין לא חדלו מזאת כל אימת שמדברים ביהודים, נראה שרוח „זקני ציון" מפעמת גם אותך. אין אני רואה ביהודים הללו אלא בני אדם על כל חולשותיהם.

נראית לי המדיניות המופעלת נגד היהודים בתקופה זו כחסרת־דעת וכמזיקה לאינטרסים שלנו דוקא.

י"ן: אפשר שנגעת בנקודה מכרעת של שיחתנו. אותו כוח היסטוריו־רוחני של היהודים — הננו מרגי־שים בו מגמה מנוגדת בתכלית לרוחנו אנו. לרוח המערבית. אמנם הם באים מן המערב, שממנו הם נבנים כמדינתם החדשה, אך אין להתעלם מקווים אחרים לגמרי המסתמנים בהם.

ג"יחט: אותה רוח היהודים, שאתה מדבר עליה, אינה זרה לנו כל כך.

י"ן: לא זרה — וזרה בתכלית. הראני נא. בבקשה ממך, היכן תמצא עוד מסימני הרוח התנכית בחיי הדור האנגלי בימינו. והדורות הבאים לא ילכו אחר דגית, איש בריטי כי יתפס והכיבוליה בידו, הריהו כמתבייש וכמתנצל. ברור, לא היה כאן אלא כסות שטחית כל הימים. יש התמודדות של שני כוחות מנוגדים, שלא פסקה בעצם זה אלפיים שנה, ולא נשתנתה אלא שינויי צורה. מסרב אני לראות אותו כוח ראייה גורלית שאין לשנותה. גם היהודים בארצם כבר הושמט הקרקע מתחת דגליהם פעמיים. —

ג"יחט: אלא שעתה הם שוב בקו העליה, ואילו אנחנו — אין ספק בכך — הגענו לסוף תקופה. הרי שהיה במידוך זה לעין תחרות בין שתי מגמות היסטוריות, שלפי ההגיון אפשר לסמן מראש את המנצח והמנוצח. במשך אותה תקופה ארוכה היו היהודים בקו הירידה, ולפי כל החוקים הריתמיים, הרי קשה להניח שבמהרה שוב יגיעו לסוף פרשת עליתם — לכן, האם לא בחכמה נעשה אם נדחה את המשך מאבקנו עם רוח זו לכמה מאות שנים?

י"ן: לא נתעלבה ממני נימת הלגלוג שבהצעתך, אבל אנהג בה בכובד־ראש. ההיסטוריה היא שלשלת רוחנית אחידה במגמותיה היסודיות, עובדה זו כוחה יפה כלפינו וכלפי היהודים, בכוח השתלשלות זו הוצגנו בדורנו כנגדם. יש כאן צירוף של ניגוד אקטור אלי ועקרוני — ודרכנו לפנינו ברורה.

ג"יחט: ובכן, רשאים אנו לסכם: הרי שרואה אתה אותנו, הבריטים, כירשי הרומאים העתיקים ביעודם ויחסם ליהודים, היהודים יעמדו עד מהרה על מגמה זו. עד כמה שלא ירדו לסוף דעתנו עד היום.

י"ן: יתכן.

ג"יחט: המימרה: "יהודי ורומאי" היתה בשעתה מימרה שגורה לציון שנאה פוליטית ונפשית שאינה ניתנת לשיבוך. לפי חזונוך אתה, עתידה לבוא במקומה המימרה: "היהודי והבריטי". אין לנו אלא לקוות, שאנאלוגיה זו שלך לא תהיה מלווה גם שאר האנא־לוגיות שראתה ההיסטוריה — שהרי אין בהן כדי לפתוח לפני עינינו, עיני הבריטים, אפקים מעורדים.

י"ן: רחוק אני מכל מסתורין. אני רואה את היהודים כמו שהם והערכתי הערכה ריאלית. אילו הקים שם את מדינתו איזה עם או שבט אחר, הרי הקשיים הצפויים לנו, היו קטנים בהרבה.

ג"יחט: נבצר ממני להביך.

י"ן: ההבדל ברור בתכלית. כל עם ניוון מכוות הנובעים מתחום חייו ודבריימי, ואלה מוגבלים מטבע הדברים ומותנים בתנאיהם. מה שאין כן היהודים. הם היו בכל הספירות והתחומים, גורלם של כל עמי תבל היה גם גורלם, הם ינקו מרוחם של כל העמים הללו, השתתפו בעליותיהם וירידותיהם. יש להם חלק עצום בקניני התרבות ודרכי הקנייתם — ועדיין לא מנתי הכל. אך די באלה כדי שתעלה על דעתך את עוצם המורשה הרוחנית הצפונה בדמם ואפשרויות הפעלתה. —

ג"יחט: נשמעים הדברים כשיר הלל — מזור בפוך.

י"ן: אין כוונתי אלא להערכת העובדות ולהסקת המסקנות. הנני חוזר ואומר: בתנאי ריכוז נוחים ועצמאיים, ללא הגבלות, עשויים היהודים להגיע ליתרון־מעמד לא נוח כלל לעמים אחרים.

ג"יחט: דמיונך מרחיק לכת, אף שאין בדעתי להתעלם מסגולותיהם הרוחניות המיוחדות של תהור־דים, הטבע לעולם אינו שוכח לדאוג למעצורים בכל תנאים שהם, ואמנם מדינה קטנה זו תהיה נתונה בתנאי הגבלה לא מעטים. אבל נראה שסבור אתה, כי היהודים לא יראו לעצמם תפקיד אחר בדרך עצמאותם החדשה, מלכוון את כל יתרון כוחותיהם בגדנו, ואילו אני תמה אם לא כדאי לנו להבטיח שעם מעולה כזה יהיה על צדנו.

י"ן: כל התהפוכה הזאת אינה לפי רוחנו, וביחוד, אין אנו גורסים אותה במקום הזה. לא נוחה לנו השתכנות יסוד בעל יתרונות חשובים במקום חיוני כליכך לאינטרסים הבריטיים, שעשוי להתסתח לגורם בלתי נודע בתוצאותיו, בשעה שקשה לנו בלאו הכי לאון גם את הגורמים הקיימים. עניינינו מהיזיבים והירות ויצירת בלמים בפני היסוד החדש.

ג"יחט: אחרי שמדיניות־הבלמים שלנו הממושכת רק הוכיחה את כוחה לקדם ולהחיש את מטרותיו של היסוד הזה דוקא — האין הדבר מעשי יותר להסיק את המסקנה ההסוכה ולהפוך את הטוב האפשרי מההשתלשלות העניינים? הרי בשיקול קר גוברת עליך המחשבה, שבמערכה זו בינינו לבין היהודים מעורבת דיספרופורציה של כוחות היסטוריים־רוחניים־מוסריים — דיספרופורציה השמה לאל את כל יתרון כוחותינו אנו, וכשם שיש בזה משום איוולת לרבי־חובל לכוון את כוח הרוח כנגד כיוון ספינתו, כך